

Cuvier francia zoologus, az összehasonlító anatomia megteremtője és a mai tudományos, természetes állatrendszer megalapítója, ki fáradhatatlan tevékenysége, mély belátása és éleselműsége által a tudományos állattannak elvülhetetlen szolgálatot tett, azt írja, hogy egy kutya olyannyira megszeretett egy oroszánt, hogy ennek halála után bánatában az is elpusztult.

A méh mindig csak hatoldalú sejteket épít, minden hangya-államnak ugyanaz a politikai szervezete van és minden egyes hangya könnyen beletalálja magát a társadalmi rendbe; azonban Huber Ferencz, továbbá Huber János Péter és Kirby Vilmos entomologusok oly eseteket említenek, melyek azt bizonyítják, hogy a méhek és még más rovarok sejtépítő és egyéb ösztönei a változott viszonyokhoz való alkalmazkodás folytán átalakulnak. Huber Ferencz svájci természettudós már mint ifjú vesztette el szemévilágát, mindazonáltal sokat foglalkozott a méhek biológiájával, mely munkájában felesége, fia és szolgálja sokat segítettek neki. Fia, Huber János Péter, főleg a hangyák biológiáját tanulmányozta. Kirby pedig mint angol entomologus ismeretes.

Dr. Leech egy szövőpókról ír egy érdekes esetet. E pók öt lábát vesztette el s azért a hátramaradt három lábával csak nagyon tökéletlenül tudott szőni. Rövid idő múlva felhagyott a szövással és a vadászpók szokásait követte, amennyiben zsákmányát lopódzva fogta el. Mihelyt azonban lábai újra nőttek, a szövést újból kezdte. E példa is bizonyítja, hogy változott körülmények mellett az ösztön is módosul. Az araneologusok közül többen azonban kétségbe vonták e megfigyelés helyességét.

Mindenki tudja, hogy a házi veréb sok esetben fészket nem is rak, hanem kész fecsketészket

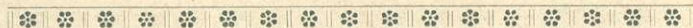
foglal el. Magam is észleltem, hogy az u. n. papirdarázs fészkehez rendszeren farostokból és vízből készített papírnemű anyagot használ, de ha kész papirost talál, elébe teszi ezt az előbb említett anyagnak.

Az ösztön módosulására vall az is, hogy a különböző fajú állatok másfajú állatokat nevelnek fel. Előfordult, hogy a macska patkányokat, a majom pedig kutyákat nevelt fel. A macska esetét azonban csodálatosabbá teszi ama körülmény, — írja G. John Romanes — hogy ez a macska mindig jó patkányfogó volt.

Mindezekből látjuk, hogy az állatok tekintettel vannak a megváltozott helyzetre, a melybe kerültek; sokszor tapasztaljuk, hogy tevékenységükben a nem sikerültet újra csinálják, a hézagosat kiegészítik, s. b.

E példák ténylesen bizonyítják, hogy még a legjobban örökölt tulajdonságok is, a milyenek az ösztönök, az életkörülmények megváltozásával szintén módosulhatnak.

Szittyay Géza.

Kócsagtanyán.

(A titeli lápokon.)

»Régi dal régi dicsőségről«, a mit itt elmondani akarok.

A története belenyúlik azokba az elmúlt szép időkbe, a mikor még a *titeli* lápok a maguk őseredeti mivoltukban nyújtóztak végig ringó nádjaikkal, csodálatos feke vizükkel a szlavor hegyek aljának párákat, kotúillatot lehelő téren — s a mikor még ennek a szép zöld világnak nem szedte le minden díszét, nem rabolta ki minden titkát, nem ölte meg poetikus mindenségének, búbjának eszményi kincseit a mulandóság romboló hatalma.

A búrok.

— »A Természet« eredeti tárczája. —

Irta: Platz Bonifác dr.

A nagy délafrikai páros viadal vége felé közeledik. A brit oroszán, mely az egész világról gyűjti erőit, elejti a búr oroszánt, — melynek kised barlangján kívül menedéke nincs. A búr szabadság Dél-Afrikában haldoklik. Különös föld is ez a Dél-Afrika. A tengerből hirtelen ezer méter magasra fölemelkedő fensík, a melyet még azonfelül ezer méterre tornyosuló kopár hegysek szegnek kelet-nyugat és észak-dél irányban. Sívár, erdőt-

len ormok ezek, melyekről a szél, az eső s a téli fagy lemart minden termőföldet. A heglánczok között nagyterjedelmű sivatag-vidékek ásítanak. Eső néha évszámra sem öntözi őket; mert a keleti tengervidékről érkező terhes felhők áldása a szegélyző hegyek oldalain hullik le. Nyugatról az áldást hozó eső meg épenséggel nem jut ide, mert a délről jövő hideg tengeri áramlat már előbb a tengerbe hullatja a felhők vizét. A déli félgömbre esvén, e földrészt évszakai a mieinkhez hason-

lítva, épen megfordítottak. A mi nyarunk az ő telük; s telünk, az ő nyaruk. És minő tél és minő nyár! Földünk pályája tojásdad s az éltető meleget adó Nap jócskán e pálya középpontján kívül áll. Tehát hol közelebb állunk a Naphoz, hol töle távolabb. Télen az északi félgömb, a melyen mi lakunk, napközben áll; nyáron naptávolban. A mely körülmény telünket enyhébbé, nyarunkat mérsékeltebbé teszi. De ugyanezen körülmény a déli féltekén az ellenkező eredményre vezet. Naptávolban a tél kegyetlenebb, napközben a nyár égetőbb. A délafrikai hűvös őszben zuhogva öntik a felhők az esőt; a folyók s folyamok mélyre vájt medreikben megáradnak; később a fagy, a hó megdermeszt mindent. A nyári napközben az égető napsugár fölperzsel mindent. A folyók, melyek télvíz idején magasra dagadt áradatban hampölyögtek, jórészt kiszáradnak; szomszúság gyötör növényt, állatot, embert egyaránt! Csak a legnagyobb medrekben, az Oránzs és a Vál folyókban csörgedez némi sekély víz.

S e barátságtalan föld mégis igen becses terület; hisz a legnagyobb világhatalom veti érte mérlegbe minden erejét. Úgy látszik, már régen, ismeretlen ősidőkben is nagyon keresett és erősen megvédett föld volt ez a Dél-Afrika. Transzvál északi határától nem messze, a déli szélesség 20 foka alatt, sok kilométer terjedelemben titokzatos eredetű romok húzódnak a sivatagos területen. Hatalmas, faragott kövekből való falak, várszerű építmények, templomok, paloták romjai, pillérek alapkövei, fél-

Ma már »eltogyott a nóta« róla, kipusztult az eszményisége neki s elhagyták gyermekei ezt az egykor oly költőien szép világot. A Duna megvonta az életető elemet: a vért roppant testétől, mely mértföldeken feküdt végig s millió életnek volt ködibe, párázatba borult rejtelmes tanyája,

Határaival ölekezett az ég s a láthatár messze távolában úszó fényes felhőrajok, mintha fekete vizéből siklottak volna föl az ibolyás kékség végtelen téreire.

földet hódítanak el a kapa-kasza számára azokból a még megmaradt vadászeldorádókból, ahol hajdanán a gázló és úszómadárságnak Közép-Európában előforduló csaknem összes fajai évszázadok hosszú során át élvezték a nyugalmas otthon háborítatlan gyönyöreit.

A Duna jobb-partján, átellenében a titeli fensík Titel felé terjeszkedő nyúlványainak ellapult martjaival, a szlapon hegyek liliputi domborodásokká törpülnek el

A LÁP.

Scultély E. festménye.

Ki hitte volna, hogy ezt a roppant dágványt, mely egyes megszakításokkal Titeltől számos község területén át a Drávafokig terjeszté ki szinte végnélküli határait, valaha enyészetre adni, sőt létében megsemmisíteni képes legyen az oly gyakran csütörtököt mondó háromszögelős potencia!

És mégis, ma már ott állunk vele, hogy a mérőszalag lovagjai nap-nap mellett mindig több és több

s szemlátomást el is tognak egyszersmind. Majdnem a végső pontján ezeknek a lapos ormoknak áll egy rom, régi, szép és regényes idők visszamaradt tanujaként, melyet a szlávjakak *Szlankaménnek*, magyarul pedig *Zalánkemény*-nek neveznek.

Ennek a váromladéknak majdnem a szomszédságában szalad egymásnak Magyarország két fő folyó-

körü czellák, lakóházak maradványai, melyeknek eredetéről s rendeltetéséről sem felírás, sem hagyomány nem tud semmit. A fölfedező portugálok Szimbabie névvel illették e rejtelmes s ma egészen elhagyott romokat. Nagy hatalomnak emlékei kétségkívül s pedig oly időkből, midőn Dél-Afrikának ez a vidéke még nem volt ennyire sivatagos. A tudósok egy része azt hiszi, hogy a bibliai Szába királynője, Salamon király barátnéja országának emlékei ezek, a kitől Salamon a nagy jeruzsálemi templom építéséhez szükséges aranyat s drágaköveket szerzte.

Hát annyi bizonyos, hogy arany és drágakő ezen a vidéken van elegendő. 1867-ben fedezte fel egy búr az Oránzs folyó medrében az első gyémántot; de nem ismerte föl s a drágakő ideig-óráig csak gyermekjátékú szolgált. Amint a kő becse nyilvánvalóvá lett, láz szállta meg az embereket s a keresés megindult az Oránzs s a Vál folyó mentén. Legtöbbet a Bloemfontein-i kavicsbányákban találtak; azután Colesburg Kopjén, a hol egy év alatt tizezernél több szerencsevadász verődött össze s megvetette a sokat emlegetett Kimberley városnak alapját.

A gyémántbányászat évről-évre nagyobb eredményeket mutat. Oránzs állam 1895-ben kilencz millió márka értékű gyémántot bocsátott kereskedésbe; a Kapkolónia 1896-ban 3,500.000 karat gyémántot bányászott. Ép ily gazdagok az aranybányák. Transvál állam 1897-ben 233 millió márka, a Kapkolónia 1896-ban 171 millió márka értékű aranyat bányászott.

Drága és értékes föld a búrok földje. Dél-Afrikát a portugálok fedezték fel. Az első búr-települők, hollandi parasztok, 1601-ben költöztek oda s 1625-ben a mai Kap város helyén erősséget alapítottak. Anglia már a 18-ik század végén reávetette szemét e földre, melynek telepesei anyagilag fellendültek. 1806-ban el is foglalta s az 1814-iki párisi béke értelmében, hatalmában meg is tartotta. Az angol főséggel elégedetlen búrok, számszerint ötezer férfiú, kelet felé vonult és 1839-ben Port-Natál köztársaságnak vetették meg az alapját. Az angol nyomás innen is kizavarta őket s az Oránzs és Vál folyókon átkelve, Oránzs és Transvál név alatt két szabad államot szerveztek, melyeknek függetlenségét Anglia 1852 és 1854-ben elismerte. 1877-ben azonban Anglia szerződést szegve, Transvált bekebelezni törekedett, a mi a búrokat fegyveres ellentállásra kényszerítette. Ennek az lőn a következménye, hogy Nagy-Británia 1881-ben a búr államok függetlenségét újlag elismerte, de oly megszorítással, hogy a külügyek Anglia főhatósága alá tartoznak. A békét 1895-ben Jameson és Rhodes Cecil betörése zavarta meg, mely végezetül a most folyó búr-angol háborúhoz vezetett.

A búr férfi magas, erőteljes alak, barna arczából keménység és erős öntudat, szemeiből dacoz és kevélység beszél. A női nem ifjú korában szép, de a haladó évekkel szörnyen elhízik; a mit különben a búr ember szépségnek tart s a rengetegül kövér feleség a háznak nagy ékessége. A búrok csak kis részben földművelők; leg-

hatalmassága, a »szőke Tisza«, meg a »szép kék (!) Duna« vize testvéries ölekezésre — a Tisza egyszerűsmind, hogy beléolvassza teljes önfeláldozással — miután végig csókolta volna bucsúzóul a szép haza határait — egész mindenségét a hatalmasabb, ám százféle tarka

vérrel szaturált, parvenü indigéna túltengett testébe.

Épen e helynél, vagyis indzselléri műkifejezés szerint: a »Duna és Tisza összeszögelesénél«, csinálta meg a mércsikélő tudomány azt a hatalmas sakkhúzást, melynek megcsodálni való eredményeként mértföldekre terjedő termőföld jutott (a titeli láp pusztulásával) a közgazdaság és nemzeti vagyonsodás számára.

Szóval, ez egyszer a »játzsma« nem a vízi tyúk, kecskébékák jávára dőlt el — ám a vadász és halász nem nagy gyönyörűségére, kik az ősi állapotot óhajtották vissza inkább, mint a kasza-kapa

próza uralmát a görbe gémekek s illanó keszegnek e hal-doklásában is még mindig szép és nagyszerű birodalmában.

De hát hiába!

A hollandi bagger halálkolompja beharangozott a híres madárelrodorádóknak alaposan. Az egykori duzzadó életnek vége; megbénult a mozzanatok kifogyhatatlansága s a túlvilági zsongás elszenderült talán mindörökre. Azok a terpeszkedő nagy sárhalmok, miket a kubikos ember »puszi-gőzőse« hordott rakásra a vizek gátjául, sírhalmiavá lettek a gyönyörű lápok megölt létének. És most a híres »bélá bara« (fehér mocsár), hazánknak ezen egykori specialitása, a honnét a Magyar Nemzeti Múzeum legszebb vízimadár példányai kerültek az ott élő kifogyhatatlan madársokadalomból, — arcukat cserélve, magára vonta a végmegsemmisülés vedlett takaróját.

Majdnem ekként áll a dolog a szomszédos lápvidékekkel is. A kovili mocsárok, a mosorini láp s végig a hegyaljai nagy vízteknőben egész Péterváradig terjeszkedő nádas vízország a nagy, a végső zülés tanyájává változott át immár. A kapanyeleket bátran faraghatja a földéhes kapzsiság! . . .

Az eszmény, úgy látszik, összecsapta itt már aranyos szárnyait . . . az emberek kukoriczáról, krumpliról szövik ábrándjaikat a csigahéjas göröngyök felett. Az új ige testté válni készül. Nap-nap mellett mindig több és több zátony titi fel magát az ő s dágványból, mindmegannyi meghódított terület a krumpli, meg a kukoricza számára . . . Búcsúztató nótákat furulyáz a szlavón hegyek alá szállt fuvalma és belekaczag a vadász fülébe: fuit! — fuit! . . .

Érzi ezt a vadjószág is; csipogva búcsúzkodnak az istenadták az ősi bölcsőtől.

Szomorúan integet a nád a magasba a szárnyas hadaknak, darunak, kócsagnak, jajongó madárseregek ezreinek, kik a hontalanság fájó érzetével csak belefu-

nagyobb részük ma is baromtenyésztő nomád és szállásaik messze el vannak szórva államaik határain túl a Kalahári pusztára és a matabálék földjére. A búr ház hosszú, földszintes épület; ablakai ritkán vannak betüvezve; a szobák talaját földből, agyagból verik s hogy ez porrá szét ne májék, vérrel kevert marhatrágyával kenik be. A mi azután nemcsak rengeteg büzt terjeszt, hanem tengernyi kellemetlen apró férgecskének a tenyésztő helye is. A bútorzat nagyon szerény. Néhány szék, asztal, a legszükségesebb főzőedény — ennyi az egész. A tisztaság ismeretlen fogalom; ruhástól, csizmástól fekszik ki-kí ágyába s a poloskák sokasága a nyugodt búr kedélyt mitsem háborítja.

A búr élete végtelenül egyhangú. Hajnalban fölkel; kiszív egy tucsat pipát s azután lomhán az udvarra megy s néhány harsány kiáltással jelzi fekete szolgálójának, hogy immár felébredt. Szamba veszi marháját, legelőre hajtja — s ezzel elvégezte napi teendőit. Épen ilyen a nők élete. Tizenkét órai alvás, tizenkét órai ülés, teaivás, tubákolás, bőrnadrágvarrás — ez a mindennapi foglalkozás. S mindez a legnagyobb csendben történik. Sem a búr férfinak, sem a nőnek nincs mondanivalója. Műveletlensége, tudatlansága, szellemi korlátoltsága teljes gondolatnélküliséget szül. Roppant távolságok által lévén a tanyák egymástól elválasztva, a búr soha senkivel sem érintkezik. A marhahajcsár, ki marháját megveszi, a vándorkereskedő, ki rossz portékáit drága pénzen nyakába sózza, egyedüli társasága és hírhordója. Ha ezek vala-

melyike nála megfordul, akkor a búr kíváncsisága határtalan s gyermekesen naiv a lehetetlenségig. Legkedvesebb újdonsága az, mely a lelkében égő angol-gyűlöletnek leginkább megfelel. Az angolok vereségeiről, megaláztatásáról szóló hír kimondhatatlanul boldoggá teszi őt. Naivsága sokszor igen mulatságos. A búr mindent saját szűk látókörével ítél meg. Az utazó Farinit egy búr kérdezte, látta-e már az angol királynőt? Igen. Hány szoba van házában? Száz. Hány darab marhája van? Ötven. Erre a jó búr hazugnak nevezi Farinit; hisz ötven marhának trágyája távolról sem elegendő száz szoba talajának bekenésére!

A Németalföldről hozott vallását a búr lelkiismeretesen megőrizte. Irni-olvasni mindenki tud s ebben az atya a gyermekek tanítómestere. De harmadfél évszázad óta el lévén szigetelve a világtól, szellemileg nemcsak nem haladott, hanem a benszülöttek ellen való küzdelmei s a nomád élet keménysége által kedélye, lelkülete határtalanul eldurvult. Különösen a feketékkel szemben. A búr reggel-este családjával együtt végzi a megszokott vallási ájtatosságot; a közös imán fekete szolgálói is részt vehetnek; de megkeresztelni őket nem engedi, nehogy hozzá hasonlókká váljanak. Egyszer-másszor a távoli templomba is elmegy; ha azonban egyik-másik fekete szolgálója arra a gondolatra vetemednék, hogy ő is templomba menjen, ritka az a búr, ki ezt a szemtelen feketét azonnal le ne löjje. A busman, a hottentot, a kaffer a búr előtt csak fekete barom, akit azonnal lelőhet, ha

rakodnak a kékségeség mezők titkaiba s lassanként elnyeli őket a káprázat mindörökre.

Valóban nincs messze már az az idő, midőn az utolsó hókafejű szárcsa is elviszi innét a fekete tollát jobb hazába, oda, a hol meg van még a »mélyárnyú vizek kékje« s a halszemű gém se sejtí meg oly könnyen a fenéken járó keszeg illanását, mint itten ma már, ahol immár tátogva pipál a halállat a fekete habarcsban s csak a »burigató« járja már a megkurtult vizekben halászó szerszámúl.

Természetesen az egyre tűnő, kevesbedő madár-élettel, mindig többet veszít a sorvataj mocsárvidék érdekessége s jelentőségéből is a vadász és ornitológus szemében, kivált ha a regényes és poetikus érzelmek rabja is egyszermind — és melyik igaz vadász szívéből hiányzik ez érzés?! Mert keletkezhetnek-e lelki ihletések, ha a képzelet elhullatá színes virágait a tárgyaltalan való sivár térein!

Itt pedig — mint mondám, — az eszmény össze-csapta már fáradt szárnyait . . .

Czuczilista-nóta kezdi felverní a vidék csendjét s megugatja az érből felkapó vadkacsát a lompos paraszt kutya.

*

Ha összehasonlítjuk a végnapjait élő titelvidéki lápok jelenlegi vadállományát a még csak 8–10 évvel ezelőtt is itt duzzadó étellel, a fogyatékoság igazán meglepő arányokban tárul szemünk elé. És nemcsak hogy az egyedek számában tűnik fel roppant fogyatkozás, de a fajok száma is egyre fogyatékosabbá válik. Sok pár excellence lápi madárnak hire-hamva sincs már, vagy csak kivételesen, nagy ritkán bukkanik fel belőlük egy-két darab, így például a vadhattányból, gödényből stb. A fészkelési telepekre, gémfalukra nézve is ugyan-

bármí csekély ok van erre. A fekete iránt a búr száadokon át határozottan kegyetlen volt; kegyetlen ma is s a búr nemzet lelkiismeretét sok igazságtalanúl kiontott vér terheli.

Jó tulajdonsága a búrnak vendégszeretete. Bár-mikor kopogtat be hozzá idegen, ha nem is épen nagy szívesen, mert zordon természete erre alig képes, mégis eltogadja őt s tőle telhetőleg jól tartja. Ennek oka azonban tulajdonképen nem a vendéghez való vonzódás, hanem a megszólástól való félelem. Mert ettől fél a búr legjobban. Mindent ad szívesen; csak takarmányt nem. Ennek ő maga is szűkiben van legtöbbször. De ha az idegen tud a nyelvén jól beszélni, ha az angolokról jó híreket mond, akkor mindenét odaadja neki.

A búr önvédelmet az egész világ nagy rokonszen-vel kíséri. És joggal. Mert az ember legnagyobb földi kincséről, a szabadságról van szó a kincse vágyó világ-hatalommal szemben. E nagy és fontos körülménytől azonban eltekintve, a búr nemzetek függetlensége alig illeszthető be az ipar, a kereskedelem, a civilizáció mindent felölelő kereteibe. Pásztor nép, mely csekély néhány száz egyed kivételével, a három évszázad előtti kultúrfokon áll; mely teljes elzárttságban akart tovább is létezni — nem állhat meg a civilizált világ gyorsan haladó szellemi és anyagi áradata közepette!

De azért tisztelet a szabadság hőseinek!

ezen állapotok állnak fönn. A nagy kócsagnak például alig egy-néhány apró kolóniára szorító-kozó fészektelepe van csak már az egész mocsárvidéken.

Pedig micsoda bősége volt itt egykor ennek az ideális szépségű vadnak, bár igaz, hogy tanyáit — mint mindenütt, a hol nádasban s nem fán fészkelnek egyedei, igen nehezen lehetett feltalálni és megközelíteni még a kisebb vízjármű szabad járás-kelését is feletle akadályozó, elvadult, rendkívül szövevényes növényzet miatt. Mert e remek tollú szárnyas kotlóhelyei a roppant magas ősnádasnak oly áthatolhatlan rekettye, tövis, iszalag és egyéb gaz képezte sűrűségeiben voltak elrejtve (fészkenként ingó nádakra helyezve), hogy a legtöbb esetben csak beretvaéles nádvágó és dákos segélyével lehetett a közelükbe férkőzni, emberfeletti fáradtsággal keskeny ösvényeket vágva a szövevényes növényzetben, amelyeken azután nagy ügygyel-bajjal előre csúsztathatá kis rétvjáró lélekvesztőjét az ember. Némely esetben azonban csakis a posványt gázolva, rettenetes kínlódások között sikerült egyes fészkekhez eljutni, dagadtra csípve a szúnyogok millióitól s kiszípolyozva a piócák minden fogalmat meghaladó sokaságától, a mikhez még egyéb kellemetlenségek, sőt veszélyek is járultak, melyek összessége igaz meggyőződéssé érlelé az emberben ama tény kétségbevonhatatlan igazságát, hogy lelki megrázkódásban, vadászinger tekintetében megkapóbb mozzanatot csakis az őslápoknak sok tekintetben igazán rejtelmes világában való vadászat szolgált mindenkoron. Mert eltekintve a a terep és vad meglepő változatosságától, melyet nyújt, megdöbbenő komoly veszélyekkel is jár s ugyancsak próbára teszi a férfui higgadtság s rettenthetetlenség erényét. Én, ki életemnek javarészét a lápok hasonlíthatlan szépségű, örökké felejthetetlen világában töltöttem el, az igaz meggyőződés szavával adhatok ennek kifejezést.

És mégis, ha emlékezésem visszaszáll a multba, elfogja lelkemet a vágy: átélni, átélvezni, átküzdeni újra a kedves, itt-ott néha leverően súlyos mozzanatok, melyek oly kitörülhetlenül vésődtek emlékezetembe. Megszáll a mámor, belekáprázik a lelkembe a régi delej, mely vonz-vonz abba a titkos, örökké zajos, örökké nyüzsgő világba, amely immár nekem csak egy szép álom, káprázatos délibáb lelkem legkedvesebb tükörképei között . . .

A szlavóniai, szerbiai, ecsedi és titeli lápokon sok érdekes, a fönt érintett szituációknak nagyon is megfelelő kirándulásban volt részem, melyek az immár meglehetősen nagy időtávolság dacára is, megmaradtak emlékezetem közvetlenebb képei között. Ezek közül való az is, a melyet ez alkalommal elmondani akarok. Színhelye a titeli láp (bélá bárá = fehér mocsár), célja: ornithologiai exkurzió és vadászat.

Az idő úgy június vége felé járta, tehát épen abban az időtájban volt, a mikor szárnyaik szabadjára szoktak kerülni a fiakócsagok az itteni lápi fészkekből.

Már napok óta jártam, kutattam volt a mocsárt a vadász és madarász olthatatlan szenvedélyével, de legfőbb óhajom ellenére kócsagtanyára nem akadhattam. Egyébiránt pedig telt a madarász-napló, fogyott a patrón s gyült halomra a sok mindenféle madárbőr, melyeket vadászegényem közreműködésével kikészítve, az e célra magunkkal hozott ládába raktunk el.

Volt már sok mindenféle lápi madarunk, melyek

között nem egy ritkaság is akadt, így a többek közt egy szép *kigyászsas* (*Circaetus gallicus*), mely jelenleg a »*Királyhalmi erdőőri szakiskola*« általam alapított madárgyűjteményét díszíti. — Néhány *réti- és törpe sást* (*Haliaetus albicilla* et *Aquila pennata*) is sikerült kerfitem azon a híres »*Hármas-sziget*«-en, melyen — mint sokak előtt ismeretes — oly szép eredménnyel lehetett az esténként behúzó sasokra s más érdekesebb orvmadarakra lesvadászatot intézni, miről oly híres volt ez a hely sok külföldi nagyúri sportsman előtt is.

A gyűjtés átlagos eredménye tehát kielégített volna — ha csak fáradozásaim koronájául néhány kócsagot is számíthattam volna zsákmányaim közé. Azonban minden ezirányban való törekvésem hiábavalónak bizonyult. Pedig lélekvesztőinkkel össze-vissza jártuk a láp mindami helyeit, a hol csak korábbi tapasztalatainkhoz képest kócsagtelep létezését gyanítottuk; de hiába. Egyetlen fészekre se akadhattunk, sőt kócsagot is csak ritkán s mindössze alig néhány darabot láttunk napok óta folytatott kirándulásaink közben; lövésre azonban egy sem került, mert kivétel nélkül oly magasban tették légi sétájukat, hogy lehetetlen volt rájuk lövést koczkáztatni.

Tényleg, mint égről leszakadt fényes felhőfoszlányok, úszták meg a láp hosszában a káprázatos magast — oly távolban a csillagok felé, hová golyóval sem szokás löni.

Ezek a magas reptülések azonban sejtették velünk, hogy a kócsagok tanyája a lápnak valamely távolabb eső pontján kell, hogy létezzék, különben semmiesetre sem húznának oly magasban a gyönyörű szárnyasok. Hanem egyelőre teljesen tanácstalanul állottunk e problémával szemben. Mivel azonban e remek tollú szárnyas nélkül sehogyse akartam elhagyni a pompás vadásztért s egyszersmind híres kócsagtanyát, elhatározásommal érlelődött bennem, a szórványosan szálángzó kócsagok *húzási vonalát* tenni pontos megfigyelésem tárgyává, hogy azt azután ellenes irányban követve, ily módon valamiképp rábukkanhassak az eldugott kócsag-azilumra. Egy ízben ugyanis *Hodek* bécsi preparátorral és vadászaival csak ily módon boldogulhattunk a kócsagok elleni, napokig tartó üres sikertelenségek után.

Elhatározásomat már a következő nap a tett követé. Alighogy kiült a hasadó hajnal halvány derengése az ég szegélyére, már elfoglaltuk observáló helyeinket a titeli fensík magas martjain.

A láp még szunnyadt; egyetlen madárszólás se kiáltott bele a mélységes csöndbe, mely megfeküdte a dágványos téreket.

A kócsagok ilyenkor még a Menzale tó szent tájait járják édes álmok szárnyán ingó fészkeikben.

Azonban csakhamar megilleté a hajnal ébresztő csókja a szendergő életet. Halk nesz támadt, mintha felsóhajtott, avagy nagy lélekzetet vett volna álmában a láp, nyomban rá hús szellőáram legyinté meg arcomat, egy-két éles madárczippanást hozván fülembe. Majd lassanként kezdetét vette a koránkelő nádiverebek infámis hangversenye és ébredezett a lápi madárság is hangos neszszel.

Megcsobbant a tekete víz az élők mozgólódásaitól a nád között és imitt-amott meg-megrendült a lenge növényzet. Sások, kolokányok meginogtak, amint elsíklott köztük az úszkálni kezdő tollas jószág. Olykor a halk kotyogásokat is kivehető már a fül, még inkább azt az

egyre élénkülő füttyhangversenyt, mely a lápi hallgatagságot kezdte festeni.

Különös füttyögések, trillák s mélabús madárszólások zagyva hangjai csendültek meg a zöld világban.

Csupa chaosz, egymásból kirívó rendszertelenség az egész, a mint a sneffszerű madárság hajnalonta zajongani szokott a lápokon, mikor egymást hívogatják egy kis kergetősdire, bogarászásra a csigahéjas zátonyokra. Meg-meghussant a levegő a cikkkázásuktól, megragyogott a szárnyuk nekik, a mint élő villámlásként belenyíltak a távol kékpáras káprázatába.

A megmozdu't étellel a pompás környezetben előmlő hangulat gyönyörteljes közvetlensége soha sem érzett lelkesedéssel tölté el szívemet. Az egész nagyszerűségében feltáru'ló zöd világ bájos képe ideszakadt délibáb-ként rezgett révedező szemeimben, míg az ezernyi hang, nesz lassanként egymásba olvadó harmónikus, altató zsongással változott által halucináló hallóérzékemben — egy vibráló egységgé, mint az élénk színekkel festett kép kirívó, banális színei, ha tartósan rátapad a vízsga tekintet.

Egyre zajlott, egyre morajlott a lápi madárság örömteljes dinom-dánoma; de a zagyva hangok közül a fő füttyülő művész, a pólimadár szólása volt az egyedüli légi szózat, mely komoly zenei igényekkel áradt szerte a szenderéből ébredező táj felett s úgy tetszett, mintha furulyaszó csendült volna meg az átláthatatlan égi miszterium kék végtelenségében.

A szlavón hegyek ormait még nehéz ködfátyolok takarták. Fehér-szürke gomolyaik megakadt felhőfoszlányokként inogtak a barna sziklák mohos martjain, a honnét lassanként mind alább és alább süllyedve a hegyek lába felé, egyszerre csak özönlő füstáradatként futottak széjjel s rohanni kezdtek egyenesen a lápok fő'é, mintha valami bolond nagy óriás pipált volna mögöttük.

Kezdett uralomra lépni a reggeli szellőáram hús fuvalma, végig-végig söpörve a nádasok ingó koronáját.

Rövidesen meg is loccsant a mozgásra kelt lápi víz partnak szaladó hullámzata. Apró taréjokat, csipkés duzzadást vetett háborgó felszínén a megelevenült fekete elem s fehér tajtékfoszlányok iramodtak rajta szanaszét, a merre a futó habok ragadták őket játszi kedvteléssel, épen mint a hogy a szellő pajzánkodik a szappanbuborék hólyagjaival.

Néha-néha nagy sötét árnyak csúsztak el felettem, bejelentve egy-egy hangzatos vakkantással gém voltukat; majd suttogó nesz, a kacsaszárnyak ezüsthangú kandeziája hallatszott le a magasból — kregegő hangok, olykor érdekes hápogások kíséretében, melyek mind gyakribbak s hangzatosabbak lettek, a mint a fejlődő reggel szárnyra eregetve, jövés-menésre ösztönzé a nyughatatlan kacsnépség tavat cserélgető sokaságát.*) — A sirályok imánkodását is át-átkapkodta már a szellő a még fehér visszfényben ringó rónavizek telől s minduntalan bíbiczek jajgatták el fölöttem magukat.

*) Nagy tavakon a korai költésből származó fiatal kacsák már június vége felé húzni kezdenek.

Eközben a láp képe kezdett mindinkább kibontakozni sötét rembrandti színeiből. A ködöket szétkapkodta a szél s ekkép rászabadulhatott a tekintet a roppant dágvány kitárt főlíansaira, melyek ugyan még csak konturokat, de szint nem igen vettek magukra. A rónavizek terjengős foltjai, a kanyarulatok kigyózó vonala kirívó ecsetvonásokként verték ki magukat a látóhatár még homályos tónusából.

A fehéres-szürkés szintelenség azonban lassan-lassan a hajnal pirosságát kezdé magára ölteni, majd égni kezdett az ég alja a nap előreküldött fénysugaraitól, jelezve, hogy közeledik tüzzszekerén az egek legfényesebb ékessége s egyszerre csak bibor káprázatban kezdett fürdőzni az egész láthatár, a mint szélövelt a milliányi napláng a sárga és fehér derengésben úszó világ felett. A szlavonhegyek ragyogni kezdtek, míg tompa ormaik felett az ég szolid kékje átlátszó színes üvegfedőként tündökölt.

(Vége következik.)

Lakatos Károly.

Tavaszi lesz újra . . .

Tavaszi lesz újra, szép, virágos,
A méh s pillangó tova szálldos,
A vándormadár visszatér.
Előbúvik a kis bogárka,
Fürödni fényes napsugarba'
S benépesül a puszta tér.

Hogy mily édes, mily szép az élet,
Megmutatja a nagy természet,
Mikor fölébred álomból;
Midsőn — mint titkos varázsszóra —
Új díszit őlt erdő, hegy és róna
S fa, bokor zöldül és virul.

Álmélkodva itt-ott megállok,
Ha a szabadban szerte járok
S csodálok minden porszemet;
És mégis van sok érzéketlen,
Kik előtt a szép ismeretlen,
Kik nem is vetnek rá szemet.

Hogyha fel a magasba nézek,
Honnan reánk ragyogva néznek
A csodásfényű csillagok:
Óh! akkor én is mélyen érzem,
Hogy e roppant világhoz mérten —
Csak parányi porszem vagyok.

Szent természet! csak te vagy nekem
— Ha gond, bú ér — a menedékem,
Nyugtot, enyhét te adsz nekem.
Ágyis — ha jó a végső álmom —
Te vagy újra, hol föltalálom
Csendes s örök nyugvóhelyem! . . .

Lengyel László.

VADÁSZAT.

Egyetmást a vizsla idomításáról és vezetéséről.

(Folytatása és vége)

Összefoglalva az elmondottakat, kimondhatjuk, hogy adott viszonyok között mind a két vizslafajta jó s a ki tud bálni velők, tudja őket vezetni, szép eredményeket érhet el bármelyikkel. Láttam én kitűnően dolgozni, mester kezében, angol settert igen kupirozott területen s viszont a német vizslával sik területen is élvezettel lehet vadászni; sőt mert lassabban keres, még tovább tart az

élvezet. Én legalább úgy vagyok, mint *Fónagy Józsi* barátom, hogy nem annyira az aggatóra fűzött foglyok számában, mint inkább a vizsla korrekt munkájában gyönyörködöm; ha a vizsla jól dolgozik, az eredmény úgy sem maradhat el, mert a jó vezető jól is kell hogy löjjen. Ennyit a a vizsláról; és most lássuk közelebbről a vadászokat.

Nem lehet tagadni, hogy vannak, de bizony csak elvétve, jó vadászok, kik a vizslát helyesen tudják vezetni; de csak elvétve, mert a vizslával vadászók nagy tömege a vizslát olyan szükséges rossznak tekinti, ami a vadász dekórumához tartozik, mert, mint a közmondás tartja: »eb a vadász kutya nélkül.« S hogy ezek így gondolkoznak s vizslájuk is olyan a milyen, jómaguk az okai. A vadászokat a vizslászat szempontjából két kategóriába osztanám. Az elsőbe sorolom azokat a keveseket, kik maguk idomított vizslával vadásznak, a másodikba pedig a vadászok azon nagy tömegét, kik bármi okból, két bevezetett vizslát használnak; és ha most az összezt egybevetem — szubjektív meggyőződéseim csak — 100 közül alig akad tíz oly vizsla, mely a szerényebb igényeket is kielégítené, pedig ebből a tíz százalékból is legalább felét oly ebek képezik, melyeket gazdájuk maguk idomítottak és vezettek be. Meg kell jegyezni, hogy a használható vizsla alatt nem a német „*Gebrauchshund*“-ot értem, hanem azt, a milyenre a kisvad vadászásánál minden korrekt útivadásznak okvetlenül szüksége van, hogy dög vadászszá ne süllyedjen.

Ha nem volnék meggyőződve állításom valóságáról, nem mertem volna ezt leírni, mert ebből kifolyólag arra is kell, hogy feleljek: hát oly kevés nálunk a jó, megbízható idomító? Ha már a-t mondtam, kimondom a b-t is: bizony édes kevés; mert a nagy kereslethez képest az a pár idomító, kitől megbízhatóan idomított s jól vezetett ebet lehet kapni, elenyészően kevés; de ha még olyan sok volna is, keveset változtatna a dolgon, mert a hiba abban van, hogy a legtöbb vizslát új gazdája a lehető rövid idő alatt teljesen elrontja. Láttam én már *Fónagy Józseftől*, *Lakatos Károlytól*, *Sétaffy Gyulától* s más, külföldi elismert idomítóktól bevezetett, kitűnő vizslákat új gazdájuk kezében két-három hét alatt kuva-